

LBRIS

We know
books

Descrierea CIP a Bibliotecii Naționale a României

Campbell, Joseph

Eroul cu o mie de chipuri / Joseph Campbell;

trad. din lb. engleză de Mihai Mănescu și Gabriela Deniz – Ed. a 5-a,

București: Herald, 2022

ISBN 978-606-95572-9-7

I. Mănescu, Mihai (trad.)

II. Deniz, Gabriela (trad.)

2

Redactor:

Radu Duma

Gabriela Deniz

Viziune grafică:

Ela Stoica

Corector:

Andreea Roșeț

DTP:

Codruț Radu

Joseph Campbell

THE HERO WITH A THOUSAND FACES

Commemorative Edition, 2004

© 2008, Joseph Campbell Foundation (jcf.org)

Această lucrare a fost publicată pentru prima oară de

Bollingen Series XVII / Princeton University Press

Toate drepturile rezervate. Nicio parte a acestei cărți nu poate fi reprodusă sau transmisă sub nicio formă și prin niciun mijloc, electronic sau mecanic, inclusiv fotocopiere, înregistrare sau prin orice sistem de stocare a informației, fără permisiunea editorului. Ediție în limba română publicată de Editura Herald. Copyright © 2022

JOSEPH CAMPBELL

Eroul cu o mie de chipuri

Traducere din limba engleză:

MIHAI MĂNESCU & GABRIELA DENIZ

EDITURA HERALD

București

CUPRINS

PREFAȚĂ	5
PROLOG - Monomitul	7
PARTEA I - Aventura Eroului	51
1. Plecarea	53
2. Inițierea	98
3. Întoarcerea	191
4. Cheile	238
PARTEA A II-A - Ciclul cosmogonic	245
1. Emanații	247
2. Nașterea din Fecioară	285
3. Transformările eroului	299
4. Disoluția	347
EPILOG - Mitul și societatea	360
Bibliografie	371
Lista de figuri	390
Lista imaginilor	393

CAPITOLUL 1

PLECAREA

- 1 -

CHEMAREA LA AVENTURĂ

A fost odată ca niciodată, pe vremea când dorințele încă se împlineau, un rege care trăia alături de fiicele sale, toate frumoase, însă cea mai mică dintre ele era atât de frumoasă, încât soarele ce văzuse atâtea lucruri se minuna de fiecare dată când razele sale îi mângăiau chipul gingaș. În preajma castelului regelui se afla o mare pădure întunecată, iar în pădure, pe sub un tei bătrân curgea un izvor. În zilele călduroase, fiica regelui se aventura în pădure și se așeza la marginea izvorului rece. Ca să treacă timpul, ea luă o minge de aur, pe care o arunca în sus și apoi o prindea; acesta era jocul ei preferat.

Într-o zi, mingea de aur nu s-a mai întors în brațele ridicate ale prințesei, ci le-a ocolit, a lovit pământul și s-a rostogolit direct în apă. Prințesa a urmărit-o cu privirea, dar aceasta a dispărut înghițită de apele izvorului, care era adânc, atât de adânc, încât nu i se vedea fundul. Atunci, ea a început să plângă în hohote, iar plânsul ei răsuna din ce în ce mai tare, fără să-și găsească vreo mângâiere. Și pe când plângea ea cu atâta jale, a auzit o voce:

– Ce s-a întâmplat, Prințesă? Plângi atât de tare, încât până și unei pietre i-ar fi milă de tine.

Fata s-a uitat în jurul ei să vadă de unde venea vocea. În fața ei, în apă, a văzut capul mare, urât și gras al unei broaște.

– Ah, tu erai, Broscoiule, spuse ea. Plâng pentru că mi-am pierdut mingea de aur în izvor.

– Liniștește-te, nu plânge, i-a răspuns broscoiul. Pot să te ajut. Dar ce-mi dai în schimb dacă îți aduc înapoi jucăria?

– Orice dorești, dragul meu broscoi, i-a spus ea; hainele mele, perlele mele și bijuteriile mele, chiar și coroana mea de aur.

Broscoiul i-a răspuns:

– Nu vreau hainele tale, nici perlele, bijuteriile sau coroana ta de aur. Dar dacă vei avea grijă de mine și mă vei lăsa să-ți fiu partener de joacă, dacă mă vei lăsa să stau cu tine la masă, să mănânc din farfuria ta de aur, să beau din cana ta și să dorm în patul tău, dacă îmi promiți toate astea, îți voi aduce imediat mingea.

– De acord, spuse ea. Îți făgăduiesc orice dorești, doar să-mi aduci îndărăt mingea. Dar mai apoi s-a gândit: „Ce vorbe spune și broscoiul acesta! El trăiește în apă, alături de semenii săi, n-are cum să devină vreodată prietenul unui om”.

Imediat ce a făcut legământul cu broscoiul, acesta s-a scufundat în izvor și după ceva vreme a ieșit la suprafață; ținea în gură mingea și a aruncat-o pe iarbă. Prințesa s-a înveselit imediat ce și-a văzut jucăria. A ridicat-o și a început să se îndepărteze de rău.

– Stai, stai, strigă broscoiul, ia-mă și pe mine, nu pot să fug ca tine. Dar la ce i-a folosit broscoiului că a orăcăit din toate puterile sale? Prințesei nu i-a mai păsat de broscoi și s-a grăbit să ajungă acasă, uitându-și promisiunea, iar broscoiul amărât a sărit înapoi în izvor.¹

Acesta este un exemplu al uneia dintre căile prin care poate începe o aventură. O greșeală – aparent o simplă întâmplare – dezvăluie o lume nebănuită, iar individul este atras într-o relație cu forțe pe care nu le înțelege. Așa cum arăta Freud², greșelile nu sunt întâmplătoare. Ele sunt rezultatul unor conflicte sau dorințe suprimate. Ele sunt produse de izvoare nebănuite pe suprafața vieții, iar aceste izvoare pot fi foarte adânci, la fel de adânci ca sufletul însuși. O greșeală poate schimba un destin. În această poveste, apariția

¹ *Grimms' Fairy tales*, Nr.1, „The Frog King”.

² *The Psychopathology of Everyday Life*. (Ed. Standard, VI, orig. 1901.)

mingii este primul semn al unei schimbări în viața prințesei. Broscoiul este al doilea, iar promisiunea ignorată este al treilea.

Ca o manifestare preliminară a puterilor ce încep să se dezvolte, broscoiul care iese din apă ca printr-o minune poate fi denumit „mesager”. Criza generată de apariția sa este „chemarea la aventură”. Chemările mesagerului pot fi chemări la viață, cum este cazul poveștii de față sau, în alte momente ale vieții, chemări la moarte. De asemenea, poate fi chemarea către săvârșirea unei importante fapte istorice. Sau poate marca începutul unei iluminări religioase.

Așa cum este înțeleasă ea de către mistici, chemarea marchează ceea ce a fost numit „trezirea sinelui”¹. În cazul prințesei din poveste, ea nu semnifică altceva decât intrarea în adolescență. Dar fie că este mare sau mică și indiferent de etapa sau de perioada vieții, chemarea ridică întotdeauna cortina la începutul unui mister al transformării – un ritual, un moment sau pasaj spiritual care, atunci când este dus la bun sfârșit, conduce la o moarte sau la o naștere. Orizontul vieții obișnuite a fost depășit; vechile concepte, idealuri și modele emoționale nu mai sunt potrivite, iar timpul unei treceri a sosit.

Reprezentative pentru circumstanțele chemării sunt: pădurea întunecată, arborele bătrân, izvorul, dar și subestimata și reticenta apariție a purtătorului puterii destinului. Recunoaștem în această scenă simbolurile Buricului Lumii. Broscoiul, micul dragon, este opusul din povești al șarpelui din lumea subterană, al cărui cap susține pământul și care reprezintă puterile demiurgice ale abisului. El iese la suprafață cu mingea de aur a soarelui, pe care ceva mai înainte o încaseră apele sale întunecate: semănând în acest moment cu marele Dragon Chinezesc din Orient, cel care aduce în gură soarele care răsare, sau cu broasca pe al cărui cap călărește frumosul tânăr nemuritor, Han Hsiang, ce duce în mână un coș plin cu piersicile nemuririi.

¹ Evelyn Underhill, *Mysticism, A Study in the Nature and Development of Man's Spiritual Consciousness* (New York: E. P. Dutton and Co., 1911), Part II, „The Mystic Way”, Chapter II, „The Awakening of the Self”.

Freud a sugerat că toate momentele de anxietate reproduc sentimentele dureroase ale primei despărțiri de mamă – intensificarea respirației, congestia sângelui etc. –, ale crizei nașterii¹. Totodată, toate momentele separării și ale unei noi nașteri produc anxietate. Fie că este vorba despre copila regelui care este pe cale să fie îndepărtată de fericirea unității duale existente între ea și Tatăl Rege, sau de fiica lui Dumnezeu, Eva, acum pregătită să plece din peisajul idilic al Grădinii Edenului, sau de Viitorul Buddha, aflat în cel mai înalt stadiu de concentrare, care trece dincolo de ultimele orizonturi ale lumii create, aceleași imagini arhetipale sunt activate, simboluri ale pericolului, ale reasigurării, încercării, trecerii și straniei sfințenii a misterelor nașterii.

Dezgustătorul și respingătorul broscui sau dragon din poveste aduce în gură mingea-soare. Broasca, șarpele, cel respins este reprezentantul acelei profunzimi inconștiente („atât de adânc, încât fundul nu i se poate vedea”), acolo unde sunt adunate toate legile, toți factorii și toate elementele de existență respinse, reprimare, nerecunoscute, neștiute sau nedezvoltate. Acelea sunt perlele din palatele submarine ale ondinelor, tritonilor sau ale paznicilor apelor; bijuteriile care luminează orașele demonilor din lumea subterană; semințele de foc, aflate în oceanul nemuririi care susține pământul și-l înconjoară precum un șarpe; stelele îmbrățișate de nemuritoria noapte. Acestea sunt pepitele din comoara de aur a dragonului; merele străjuite ale Hesperidelor; firele Lânii de Aur. Astfel, mesagerul sau heraldul care anunță chemarea la aventură este de obicei întunecat, dezgustător sau înspăimântător – considerat a fi rău de întreaga lume. Cu toate acestea, dacă ar fi urmat, s-ar deschide calea printre zidurile zilei către întunericul unde strălucesc comorile. Sau mesagerul este o bestie (cum se întâmplă în povești), un exponent al fecundității instinctuale refulate în interiorul nostru sau o reprezentare ascunsă și misterioasă a necunoscutului.

¹ Sigmund Freud, *Introductory Lectures on Psycho-Analysis* (tradus de James Strachey, Ed. Standard, XVI; Londra: The Hogarth Press, 1963), pp. 396-97. (Orig. 1916-17.)

Se povestește, de exemplu, despre cum regele Arthur se pregătea împreună cu alți cavaleri să plece la vânătoare:

Îndată ce a intrat în pădure, regele a văzut în fața sa un cerb măreț.

– Am să vânez acest cerb, spuse regele Arthur. Își lovi bidiviul cu pintenii și hăitui cerbul, gata să-l prindă. Însă regele goni după cerb atât de mult, încât calului său i se tăie suflarea și căzu mort. Atunci, un paj îi aduse regelui un alt cal. Și regele privi cerbul prins și calul său mort; se așeză lângă o fântână și căzu adânc pe gânduri. Cum stătea el acolo, i se păru că aude lătratul unor câini gonaci, cam treizeci la număr. Și odată cu aceasta, regele văzu cum se apropie de el cea mai ciudată fiară, nemaivăzută și nemaiauzită. Fiara se duse la fântână și bău apă, iar din burta fiarei venea un zgomot de parcă ar fi gonit treizeci de perechi de câini. Dar în tot timpul cât se adăpă, zgomotul din burtă încetă să se mai audă; și creatura se îndepărtă apoi cu mare zgomot, spre marea mirare a regelui.¹

Mai există și povestea – dintr-un alt colț al lumii – a unei fete arapaho din câmpiile nord-americane. Ea urmărea un porc spinos aflat lângă un plop. Încercă să lovească animalul, dar acesta fugi în spatele copacului și începu să se cațere. Fata căută să-l prindă, dar nu reuși. „Ei bine!” spuse ea. „Am să mă urc în copac să prind porcul pentru că vreau țepușele lui, iar dacă va fi nevoie, mă voi urca până în vârf.” Porcul spinos ajunse în vârful copacului. Apropiindu-se și ea, tocmai când să pună mâna pe el, trunchiul copacului se înălță dintr-odată, iar porcul spinos își continuă cățărarea. Privind în jos, fata își văzu prietenii lungindu-și gâturile după ea și făcându-i semne să coboare, dar, fiind deja mână de dorința de a prinde porcul spinos și făcându-i-se frică de distanța mare până la pământ, ea continuă să urce până când de jos se mai vedea doar cât un grăunte și împreună cu porcul spinos ajunse în cele din urmă în cer².

¹ Malory, *Le Morte d'Arthur*, I, xix. Urmărirea cerbului și întâlnirea cu fiara marchează începutul misterelor asociate acestei Sfântului Graal.

² George A. Dorsey și Alfred L. Kroeber, *Traditions of the Arapaho* (field Columbia Museum, Publication 81, Anthropological Series, Vol. V; Chicago, 1903), p. 300. Retipărită în cartea lui Stith Thompson *Tales of the North American Indians* (Cambridge, Mass., 1929), p. 128.

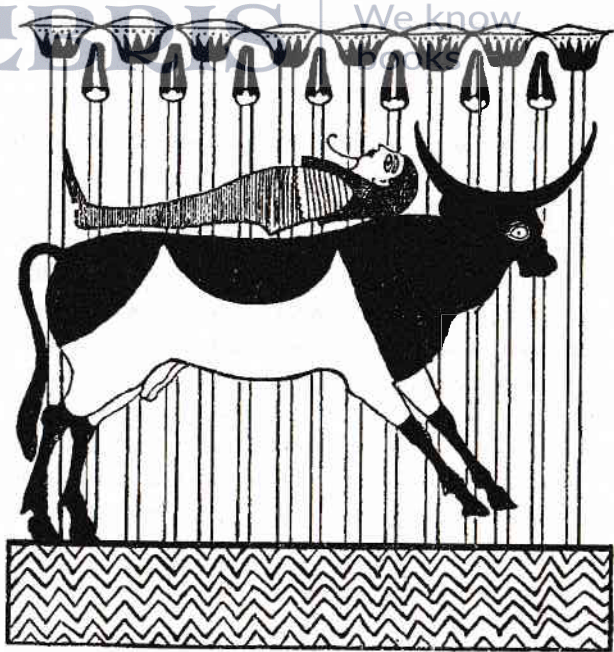

Fig. 3. Osiris, luând forma unui taur, își transportă credinciosul în lumea de dincolo.

Două vise vor fi suficiente pentru ilustrarea apariției spontane a figurii mesagerului în psihicul pregătit pentru transformare. Primul este visul unui tânăr care căuta să dea un sens vieții sale:

Mă aflu pe o pajiște verde, unde pasc multe oi. Este „tărâmul oilor”. Pe tărâmul oilor se află o femeie necunoscută care îmi arată calea¹.

Al doilea este visul unei tinere fete a cărei prietenă a murit de tuberculoză. Ea este terifiată de faptul că ar putea avea și ea boala.

Mă aflu într-o grădină înflorită; soarele tocmai apunea într-un halou roșu însângerat. Apoi, în fața mea a apărut un nobil cavaler negru, care îmi vorbește cu o voce serioasă, adâncă și înspăimântătoare: „Vrei

¹ C.G. Jung, *Psychology and Alchemy* (Collected Works, vol. 12; New York and London, 1953), pp. 71, 73. (Orig. 1935.)

să mergi cu mine?” Fără să aștepte ca eu să-i răspund, m-a luat de mână și m-a luat cu sine¹.

Fie că vorbim despre vis sau despre mit, în aceste aventuri există o atmosferă de fascinație irezistibilă față de personajul ce apare brusc sub forma călăuzei, marcând o nouă perioadă, o nouă etapă în viață. Ceea ce trebuie înfruntat și este într-un fel profund familiar inconștientului – deși apare ca surprinzător sau chiar înfricoșător pentru personalitatea conștientă – se va face cunoscut. Iar ceea ce înainte era plin de însemnătate, ar putea într-un mod straniu să fie golit de semnificație: precum lumea prințesei a cărei minge de aur a dispărut brusc în apa izvorului. După aceea, chiar dacă eroul se întoarce pentru o perioadă la ocupațiile sale obișnuite, ele s-ar putea să îi apară acum inutile. O serie de semne a căror prezență crește în intensitate vor deveni apoi vizibile, până când chemările nu vor mai putea fi refuzate. Așa cum se întâmplă în legenda celor „Patru Semne”, cel mai cunoscut exemplu al chemării la aventură din literatura lumii.

Tânărul prinț Gautama Shakyamuni, Viitorul Buddha, a fost protejat de tatăl său pentru a nu cunoaște ce înseamnă bătrânețea, boala, moartea sau călugăria, ca nu cumva să-i vină vreodată gândul de a renunța la viața lumească. Căci, la nașterea sa, i se profetise fiului că urma să devină fie un împărat al lumii, fie un *buddha*. Regele – înclinând în favoarea vocației regale – i-a oferit fiului trei palate și 40 000 de dansatoare care să-l țină legat de lumea aceasta. Însă toate acestea nu au făcut decât să grăbească inevitabilul, deoarece, încă de pe când era relativ tânăr, prințul și-a epuizat setea de plăcerile trupești și a devenit pregătit pentru altfel de experiențe. Din acel moment, au apărut automat și mesagerii:

Într-una din zile, Viitorul Buddha a dorit să meargă în parc și i-a spus vizitiului să-i pregătească trăsura. După cum i-a fost spus, omul a

¹ Wilhelm Stekel, *Die Sprache des Traumes* (Wiesbaden: Verlag von J.F. Bergmann, 1911), p. 352. Dr. Stekel scoate în evidență relația dintre haloul roșu însângerat și gândul la sângele tușit în tuberculoză.

adus o trăsura elegantă și somptuoasă, trasă de patru cai din rasa Sindhava, la fel de albi ca petalele unui lotus alb. El l-a anunțat pe Viitorul Buddha că totul era pregătit. Apoi, Viitorul Buddha s-a urcat în trăsura care semăna cu un palat al zeilor și a pornit spre parc.

„Momentul iluminării prințului Siddhartha se apropie”, s-au gândit zeii. „Trebuie să-i oferim un semn.” Și au transformat un zeu într-un bătrân decrepit, fără dinți, cu părul alb, cocoșat, sprijinindu-se într-un toiag și tremurând din toate încheieturile. Bătrânul a apărut în fața Viitorului Buddha, în așa fel încât doar acesta și vizitiul său îl puteau vedea.

Apoi Viitorul Buddha i-a spus vizitiului:

– Prietene, te rog, spune-mi cine este acest om? Nici măcar părul său nu seamănă cu cel al vreunui alt om. Și când a auzit răspunsul, a spus: Rușine să-i fie nașterii pentru că fiecare om care se naște în lumea asta trebuie să îmbătrânească. Și, cu inima grea, s-a întors și a reintrat în palatul său.

– De ce s-a întors fiul meu atât de repede? a întrebat regele.

– Stăpâne, a văzut un bătrân, a fost răspunsul; și pentru că a văzut un om bătrân, el este pe cale să se retragă din această lume.

– Vrei să mă omori cu aceste cuvinte? Aranjează repede ca fiului meu să-i fie prezentate câteva piese de teatru. Dacă îl vom face să redescopere plăcerile vieții, el nu se va mai gândi la retragerea din lume. Și apoi regele a poruncit ca străjerii palatului să extindă paza împrejurimilor cu o jumătate de leghe în fiecare direcție.

Și iarăși, într-o altă zi, pe când Viitorul Buddha mergea către parc, a văzut un om bolnav trimis de zei. Interesându-se și de acest om, el s-a întors, cu inima grea, în palatul său.

Și regele a întrebat ca și mai înainte; și de data aceasta a poruncit ca paza să fie extinsă cu trei sferturi de leghe de jur împrejur.

Apoi iarăși, într-o altă zi, în timp ce Viitorul Buddha se ducea spre parc, a văzut un bărbat mort trimis de zei. El a vrut să știe ce era și cu acel om și apoi, tulburat, s-a întors la palat.

Și regele a făcut întocmai ca data trecută, poruncindu-le străjerilor să stea de pază încă o leghe în fiecare direcție.

Dar, într-o altă zi, în timp ce Viitorul Buddha se ducea înspre parc, a întâlnit un călugăr, îmbrăcat îngrijit și cuviincios, trimis de zei. Și-a întrebat vizitiul:

– Rogu-te, spune-mi cine este acest om?

– Doamne, acesta este un om care s-a retras din lume; și apoi vizitiul a continuat să laude retragerea din lume. Gândul retragerii din lume l-a încântat pe Viitorul Buddha.¹

Prima etapă a călătoriei mitice – pe care am denumit-o „chemarea la aventură” – semnifică faptul că destinul l-a chemat pe erou și a transferat centrul său spiritual de gravitație din perimetrul societății în care și-a trăit până acum viața într-o zonă a necunoscutului. Această regiune predestinată, în același timp a pericolului și a comorilor, poate fi reprezentată în felurite moduri: ca un tărâm îndepărtat, o pădure, un regat subpământean sau subacvatic sau aflat deasupra cerurilor, o insulă secretă, un vârf de munte semeț sau o stare profundă de visare. Însă, este mereu un loc al ființelor stranii polimorfe, al zbuciumelor inimaginabile, al faptelor supraumane și al desfătărilor imposibile.

Eroul poate înainta din propria sa voință pentru a îndeplini aventura, la fel ca Tezeu care a ajuns în orașul tatălui său, Atena, și care a auzit povestea îngrozitoare a Minotaurului. Sau poate fi purtat sau trimis într-un alt tărâm de către un agent bun sau rău, la fel ca Odiseu, care a fost deviat de la cursul său pe Mediterană de către furtunile mâniașului zeu Poseidon. Aventura poate începe printr-o simplă greșală, așa cum s-a întâmplat cu prințesa din poveste; sau eroul se poate plimba pur și simplu și în acel moment se petrece un fenomen care să-l atragă și să-l provoace să se îndepărteze de drumul său obișnuit. Pot fi oferite exemple la infinit, din toate colțurile lumii.²

¹ Retipărit cu permisiunea editorilor de la Henry Clarke Warren, *Buddhism in Translations* (Harvard Oriental Series, 3) Cambridge, Mass.: Harvard University Press, 1896, pp. 56-57.

² În capitolul de mai sus și în următoarele pagini nu am încercat să epuizez dovezile și exemplele. Acest lucru (realizat, de exemplu, de Frazer, în *Creanga de Aur*) ar fi însemnat să-mi extind capitolele considerabil, fără a aduce nicio clarificare în plus ideii principale a monomitului. În schimb, în fiecare capitol voi oferi câteva exemple semnificative din variatele tradiții ale întregii lumi. De-a lungul dezvoltării acestei opere îmi voi schimba sursele în mod gradat, astfel încât cititorul să poată savura calitățile variate ale unor stiluri și tradiții diferite. Când va fi ajuns la ultima pagină, cititorul va fi trecut printr-un număr semnifica-

De multe ori în viața reală, dar nu mai puțin în mituri și povești populare, întâlnim cazul banal când nu se răspunde chemării. Refuzul chemării convertește aventura în negativul ei. Personajul principal, încătușat de plictis, muncă grea sau de „cultură”, pierde puterea de a acționa hotărât în sens pozitiv și devine o victimă care trebuie salvată. Lumea sa înfloritoare devine un deșert pietros, iar viața i se pare a fi lipsită de sens – chiar dacă, așa cum este cazul regelui Minos, el s-ar putea să reușească să construiască un imperiu de renume în urma unui efort titanic. Indiferent de ce construcție ar ridica, aceasta va fi o construcție a morții: un labirint cu ziduri ciclopeene în spatele cărora să poată ascundă Minotaurul său. Tot ceea ce poate face este să-și facă noi probleme și să aștepte apropierea treptată a propriei sale dezintegrări.

„Chematu-v-am, dar voi n-ați luat aminte! [...] Când va veni peste voi necazul ca furtuna și când nenorocirea ca vijelia vă va cuprinde.” „Căci îndărătnicia omoară pe cei proști și nepăsarea pierde pe cei fără minte.”¹

Time Jesum transeuntem et non revertentem: „Teme-te de plecarea lui Iisus, pentru că el nu se mai întoarce.”²

Miturile și poveștile din întreaga lume evidențiază că refuzul este, de fapt, refuzul unei renunțări la propriile interese. Viitorul nu este privit ca o serie constantă de morți și de nașteri, ci ca un sistem de idealuri, virtuți, țeluri și avantaje care trebuie să fie permanente și consolidate. Regele Minos a decis să păstreze taurul divin atunci

tiv de mitologii. În caz că va dori să verifice dacă toate etapele monomitului se regăsesc în respectiva sursă, nu va trebui decât să citească titlurile enumerate în notele de subsol și să își găsească răspunsurile, căutând prin mulțimea de povești prezentate.

¹ *Proverbs*, 1:24-27, 32.

² „Cărțile spirituale folosesc deseori acest citat latin care a înspăimântat multe suflete” (Ernest Dimnet, *The Art of Thinking*, New York: Simon and Schuster, Inc., 1929, pp. 203-204).

când sacrificiul lui ar fi însemnat supunerea în fața dorinței zeului societății sale. El a preferat să facă acest lucru pentru interesele sale economice. Astfel, a eșuat în înaintarea sa pe calea asumată – și am putut vedea cu ce consecințe dezastruoase. Însăși divinitatea a devenit teroarea sa; căci, evident, dacă cineva devine propriul zeu, atunci Dumnezeu însuși, voința lui Dumnezeu, puterea care ar distruge sistemul său egocentric, devine monstrul.

*Am fugit de El, în nopți și în zile;
Am fugit de El, de-a lungul anilor;
Am fugit de El, în labirinturile
minții mele; și în ceața lacrimilor
M-am ascuns de El și printre răsete.¹*

Eroul este hărțuit, zi și noapte, de ființa divină ce reprezintă imaginea sinelui viu întemnițat în labirintul propriului său psihic dezorientat. Căile spre porțile de ieșire au fost pierdute: nu există nicio ieșire. Nu poate decât să se agațe de propria-i persoană, precum Satan, cu furie, și să trăiască în infern; sau altfel să renunțe și să fie, într-un final, anihilat în Dumnezeu.

*Ah, smintitule, orbule și neputinciosule,
Eu sunt Cel pe care-L cauți!
Ai alungat iubirea de la tine, tu, care M-ai îndepărtat!²*

Aceași voce misterioasă a fost auzită în chemarea zeului grec Apollo în timp ce o urmărea peste câmpii pe fecioara Daphne, fiica râului Peneus. „O, nimfă, o, fiică a lui Peneus, rămâi!” îi striga zeul – precum striga broasca spre prințesa din poveste:

„Eu, cel care te urmăresc, nu-ți sunt dușman. Tu nu știi de cine fugi și de aceea fugi. Nu alerga atât de iute, rogu-te, oprește-te din alergare. Voi veni încet către tine. Stai, oprește-te și întreabă cine este cel ce te iubește”.

¹ Francis Thompson, *The Hound of Heaven*, rândurile din deschidere.

² *Ibid.*, concluzie.